

RENT VATTEN TILL ALLA

Vattenskydd och **SKOGSBRUK**

Skogen är full av förnyelsebar råvara som går lätt att återvinna, men skogsbruket har också effekter på vattenmiljön. Med hjälp av bland annat skyddszoner, god erosionshantering och genomtänkt avverkning kan vi bevara ett rent yt- och grundvatten som råvara för framtida generationer.

ÅLANDS VATTEN AB ÄR ÅLANDS STÖRSTA DRICKSVATTENPRODUCENT OCH PRODUCERAR VATTEN ÅT CIRKA 75 PROCENT AV
ÅLÄNNINGARNA. DRICKSVATTNET TAS IDAG FRÅN DE TRE INSJÖARNA LÅNGSJÖN, DALKARBY TRÄSK OCH MARKUSBÖLEFJÄRDEN.
TILLSAMMANS KAN VI SE TILL ATT SÄKRA TILLGÅNGEN PÅ RENT DRICKSVATTEN I FRAMTIDEN. VATTEN.AX - VATTENSKYDD.AX

Verksamhet i och kring vattenområden regleras av Vattenlag (1996:61) för landskapet Åland. På Åland finns dessutom tre vattenskyddsområden där särskilda föreskrifter från 1988 gäller. Markägarna runt vattenskyddsområdena har en gång fått ersättning för att skydda området.

- * Dalkarby träsk, Jomala.
- * Långsjön, Jomala och Finström.
- * Markusbölefjärden, Finström

Det finns även fyra andra vattendrag som fungerar som dricksvattentäkter. Dessa omges ännu inte av vattenskyddsområden.

Övriga vattentäkter

- * Borgsjön, Sund.
- * Lavshöle träsk, Saltvik.
- * Toböle träsk, Saltvik.
- * Oppsjön, Kökar.

Föreskrifter för skogsbruk i vattenskyddsområden

I vattendomen från 1988 finns regler som rör skogsbruket vad gäller exempelvis bränslehantering, transporter, vägbyggen och annat som kan påverka vattenmiljön.

Bränsle

- * I ett vattenskyddsområde får det inte anläggas lager för oljor, fenoler, bränslen i vätskeform, landsvägssalt eller andra ämnen som är skadliga för grundvattenkvaliteten.
- * Vid transport av ovanstående ämnen ska speciell försiktighet iakttas för att förhindra att de kommer i jorden.

Vägbygge

- * Om det på vattenskyddsområdet byggs nya, för gångstrafik avsedda, allmänna vägar ska skyddsområdesföreskrifter samt vattenansaffnings- och vattenskyddssynpunkter iakttas vid planering och byggande.

Transport

- * Motorbåtstrafik är förbjuden på Dalkarby träsk och på Långsjön och Markusbölefjärden är det endast tillåtet för näringsverksamhet och räddningsuppdrag.

Vid olyckor och utsläpp som kan förorena vattnet, ring 112!
Tala om att olyckan skett i ett vattenskyddsområde.

Du kan göra mer

Det finns flera faktorer som gör att skogsbruk kan påverka vatten. Bland annat topografi, områdets vindkänslighet, jordmån, skogstyp och vilken årstid arbetet sker.

Här har vi på Ålands Vatten samlat fler regler och rekommendationer att använda sig av för att vara ännu mer varsam med vattnet – både i vattentäkterna och i havet som omger oss. Alla behöver rent vatten och alla kan också vara med och säkra tillgången i framtiden. **Det kanske viktigaste av allt är att tänka till och planera i god tid innan skogsbruksåtgärderna genomförs.**

Hållbart skogsbruk

Hållbart skogsbruk innebär förvaltning och användning av skogar och skogsmark på ett sätt och i en takt som upprätthåller deras biologiska mångfald, produktionsförmåga, förnyngningsförmåga, vitalitet och deras förmåga att nu och i framtiden fylla relevanta ekologiska, ekonomiska och sociala funktioner på lokal, nationell och global nivå och som inte ger skador på andra ekosystem.

Skydds-zoner vid avverkning och drivning

Vid avverkning kan intilliggande vatten påverkas negativt av förändringarna i avrinning och urlakning av näringsämnen och sediment, därför finns det regler om skydds-zoner intill sjöar och vattendrag. Avverkningsytans storlek, lutningsförhållanden, närhet till vatten samt den sammanlagda avverkningsarealen i ett avrinningsområde har stor betydelse för avrinningen och utlakningen av näringsämnen. Ökad terrängtransport som följer med avverkningen ökar också risken för körskador och slamtransport.

Normalt ska en i medeltal **10 meter** bred trädbevuxen skydds-zon lämnas orörd mot stränder. Man ska inte heller utföra markberedning eller köra med skogsmaskiner så att markytan skadas närmare än **15 meter** från stranden. Ännu bredare skydds-zoner (15–30 meter) behövs t.ex. om avverkningsytan är brant sluttande, marken erosionskänslig eller om ytan ligger i anslutning till en dricksvattentäkt. Närmare anvisningar om skydds-zoner ges av landskapsregeringens skogsbruksbyrå.

Körskador

- * Körskador i skogen kan under flera år fungera som transportleder för humus och mineralpartiklar till yt- eller grundvatten. Ju mer partiklar vattnet innehåller, desto mer kemikalier måste man använda för att rena vattnet till dricksvatten.
- * Körskador kan även leda till läckage av kvicksilver och andra giftiga ämnen som förekommer i marken.
- * Planera körningen på barmark och undvik att köra i känsliga områden och vid dålig väderlek.
- * Skydda marken med risning och grävmaskinsmattor om man ändå måste köra på känsliga partier i skogen.
- * Anlägg en temporär bro om man måste korsa ett vattendrag.

Dikning och rensning

Då ett skogsområde avverkas blir marken avsevärt blötare eftersom det inte längre finns något trädbestånd som kan fånga och ta upp vatten. Körskador i marken leder även till att vattnets naturliga flöden ändras. Ibland är det motiverat att gräva grunda skydds-diken för att ny skog ska kunna etablera sig under förnyingsfasen eller att rensa befintliga diken som förlorat sin funktion.

Både skydds-dikning och dikesrensning har mycket stor påverkan på vattenkvaliteten, främst genom att åtgärderna medför ökat läckage av löst material.

Skyddsåtgärder vid dikning och dikesrensning kan vara:

- * Bedöm noggrant dikningsbehovet. Är produktionsvärdet verkligen större än de negativa miljöeffekterna? Dika endast där behovet är stort och förutsättningarna är goda!
- * Skydds-diken grävs inte djupare än 70 cm.
- * Anlägg slamgropar, sedimenteringsbassänger eller översilningsområden längs dikessystemet.
- * Led inte dikesvatten rakt ut i hav och sjöar! Diket ska avslutas minst **50 meter** från stranden.
- * Underhåll diken manuellt och rensa bort eventuella proppar så minskas behovet av maskinell rensning (gäller ej skydds-diken som med tiden kan sedimentera igen).

För vissa dikningsåtgärder kan man få stöd från landskapsregeringen. Mer information ges av [landskapsregeringens skogsbruksbyrå](#) eller av [Ålands skogsvårdsförening](#).

Markberedning och plantering

- * Markberedning kan ha negativ effekt på vattenmiljön och ska därför undvikas i blöta marker och i kantzoner till vattendrag.
- * Trädplantor kan vara kemiskt behandlade som skydd mot skadeinsekter. Välj miljövänligt behandlade plantor vid återplantering.
- * Fältbehandla inte plantor på vattenskyddsområden och på områden invid vattentäkter.
- * Mellanlagring av plantor (vatten- eller jordslagning) bör inte ske inom ett vattenskyddsområde.

Enligt certifieringskriterierna (kriterium 19) får man använda sig av snytbaggebehandlade plantor på grundvattenområden, vilket avser plantor som blivit behandlade i plantskolan. Däremot är det väl inte meningen att man ska behandla plantorna i fält på dessa områden.

Stubbehandling och gödsling

- * Det är ok att använda sig av stubbehandling mot rotröta om man följer TUKE:s säkerhetsföreskrifter för spridning av medlet. På Åland använder vi RotStop som är ett biologiskt preparat mot rotröta.
- * Eventuell gödsling och askåterföring bör undvikas inom vattenskyddsområden.

Timmerlagring och rishantering

- * Färskt timmer avger fenoler som kan sätta smak på vatten. Permanenta upplagsplatser för timmer och ris (GROT) bör helt undvikas på vattenskyddsområden och nära vattentäkter.
- * Timmerlagring bör ske på sådan yta som inte släpper igenom föroreningar till grundvattnet, alltså inte på genomsläppliga ytor såsom sand eller grus.

Bränslehantering

- * Var förberedd med absorptionsmedel på plats så att eventuellt bränslespill kan saneras snabbast möjligt.
- * Om stora mängder olja eller andra skadliga ämnen läcker från maskiner bör förorenad jord snarast möjligt grävas bort och behandlas som farligt avfall.

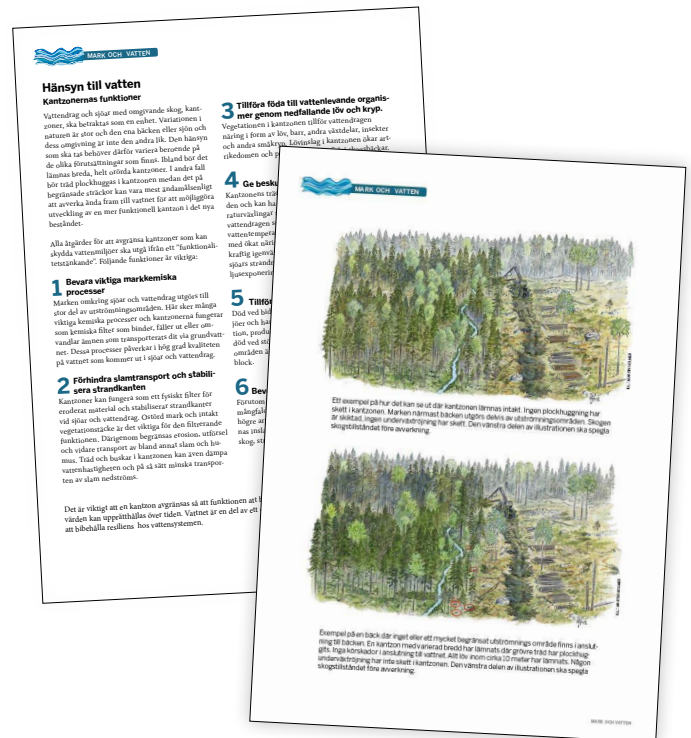
På Åland förekommer två olika skogscertifieringssystem, PEFC och FSC. Bägge system innehåller ytterligare kriterier kring vården av våra gemensamma vatten som certifierade skogsägare måste följa.

Kontakta [Ålands skogsvårdsförening](#) för ytterligare information kring certifieringen.

Tänk på att låsa dina maskiner när du lämnar området. Stöld och olovlig körning är på många platser en av de största bovorna vad gäller körskador och bränsleläckage.

Vill du fördjupa dig ytterligare kring hur du kan ta hänsyn till vatten när du arbetar i skogen kan du hitta material på både svenska och finska sidan. Bland annat denna [serie med faktablad](#) från svenska Skogsstyrelsen.

Detta informationsblad är framtaget i samarbete mellan Ålands Vatten, Ålands landskapsregering, Ålands skogsvårdsförening r.f., Ålands Skogsindustrier Ab och SkogAx.

vatten-
skydd
.ax